

OBSAH.

Kapitola úvodní	3—16
Politický program r. 1848 má kořeny ve stavovské opo- sici předbřeznové na sněmech a v politických brožu- rách — literatura — všeobecná charakteristika brožur a metoda práce — pátrání po brožurách — obtíž se zjišťováním autorů — F. L. hr. Schirnding.	
Seznam brožur	16—25
Předbřeznová vláda	25—65
Individualistický ráz vlády Františka I. — spor ro- stoucí složitosti státního života se setrvačností vlád- ních zřízení za Ferdinanda — kritika Františkovy vlády v literatuře — osobnost Františka I. — vládní systém ustavičné kontroly — policejní režim — ochro- mení tisku i školství — censurní edikt z r. 1810 — ustálení censurního tlaku po r. 1812 — Metternich — Gentz — Kolovrat — finanční stav císařství — Kolo- vratův vliv na finanční správu — ztrnulost Františ- kova konservatismu od nemoci r. 1826 — nemožnost pohnouti císaře k schválení jakékoliv i důležité hospo- dářské reformy — obtíže hospodářského podnikání — projevy nespokojenosti v lidu odr. 1831 — nespokoj- nost vysokého úřednictva — slabost zastánců reformem — rozechvění ve Vídni po smrti Františka I. — císař Ferdinand — zvláštní postavení arcivévody Ludvíka a knížete Metternicha dle závěti Františkovy — car Mikuláš pro zřízení vladařství — zřízení státní konfe- rence a nezdar Metternichova plánu zeslabiti vliv Kolo- vratův — arcivévoda Ludvík jako předseda státní konference — rostoucí malichernost Metternichova v boji proti liberalismu — úpadek vlády — nespokoj- enost a nespolehlivost úřednictva, jeho národní ne- uvědomělost — reformy v dopravnictví — Kübeck — vítězný postup liberalismu v ostatní Evropě.	
Oposice proti vládě	65—75
Oposice nepřímá. Čtení Allgemeine Zeitung a Grenzboten — Riegrova čítárna v Praze — probuzení od- vahy uvědomělého měšťanstva po vydání Andrianovy brožury Österreich und dessen Zukunft — Průmyslová jednota — oposiční ruch ve Vídni — Gewerbeverein, Juridisch-politischer Leseverein — kruh Hammer- Purgstalla — demonstrační projev r. 1844 — tisková petice r. 1845 smluvená s Kolovratem — Bauernfel- dova veselohra Grossjährig r. 1846.	

Oposice přímá. Poměr oposice vedené brožurami a oposice na stavovských sněmech — politická brožura v předbřeznové době — záliba autorů prvních brožur v masce — rostoucí smělost tónu pozdějších brožur — nakladatelství brožur — Lipsko, Hamburg. Reclam, Hoffmann und Campe — Rakousko největším odbytištěm brožur — bojovné vládní brožury — čtrnáct předandrianovských brožur — Seufzer aus Österreich und seinen Provinzen z r. 1834 — síla Andrianovy brožury Österreich und dessen Zukunft — předbřeznový liberální a opoziční programm, jeho všeobecné a zvláštní rakouské požadavky.

Všeobecný program předbřeznových brožur 75—98

Brožury autorů německých. Die österreichischen Länder und Völker z r. 1833 — Briefe über Österreich von einem Diplomaten, der ausruht z r. 1837 — Fragmente aus Österreich z r. 1839 — Österreich und dessen Zukunft z r. 1842 a r. 1847 — osobnost bar. Andriana — vliv jeho brožury na opoziční stavovskou byl ještě větší než na opoziční brožurami — nedostatečnost Andrianovy brožury v řešení otázky národnosti — Bauernfeldova Pia desideria eines österreichischen Schriftstellers — Österreich im Jahre 1843 — brožury Schuselkovy — Briefe aus Wien von einem Eingeborenen — Vier Fragen eines Österreichers — Möringova Sybillinische Bücher aus Österreich — Mathiasa Kocha brožury Wien und die Wiener a Österreichs innere Politik mit Beziehung auf die Verfassungsfrage — Schattenseiten der österreichischen Staatsverwaltung und gesellschaftlichen Zustände — Tebeldi, Die Geldangelegenheiten Österreichs — Soziale und politische Zustände Österreichs mit besonderer Beziehung auf den Pauperismus — Deutschland und die Donaumündungen — dvojí liberálně demokratické stanovisko německých brožur: ústavní a josefínský absolutistické — Österreich und Russland.

Brožury autorů českých. Malý zřetel českých autorů brožur k všeobecným požadavkům předbřeznového programu — jejich zájem se soustřeďoval k otázce jazykové a národnosti i ústavní zejména od r. 1844 — nápadný zvláštní ráz brožur autorů českých — brožury předandrianovské: Seufzer aus Österreich und seinen Provinzen — Österreichische Zustände — Österreich, Städte, Länder, Personen und Zustände — Über den gegenwärtigen Stand der böhmischen Literatur und ihre Bedeutung — dvě Schirndingovy brožury: Österreich im Jahre 1840 a Revue österreichischer Zustände I., brožury poandrianovské: Schirndingovy Österreich und seine Staatsmänner, Revue österreichischer Zustände II., Böhmens Zukunft und Österreichs Politik a Zwei Fragen aus Böhmen — Österreich und das constitutionelle Prinzip — Memorialien aus Österreichs Neuzeit — Schattenrisse aus Österreich — Splitter und Balken aus Österreich — Austria — zvláštní význam brožury: Die Unruhen in Böhmen.

Otázka národnostní a jazyková 98—127

Starší jazykové snahy českých vlastenců. Význam jazykové a národnostní otázky v českých dějinách — německý ráz nižších a vyšších škol za Marie Terezie — nebezpečí germanisace hlavními školami — dekret dvorské studijní komise z r. 1816 a pět pozdějších jazykových nařízení — nepovinné vyučování češtině na gymnasiích — článek Jana Miloslava Rautenkranze »Proč by se mělo v hlavních školách král. Českého učit také česky a češtině? — úsilí o dobytí veřejných práv české řeči v letech třicátých a účast šlechty v něm — pamětní spis Matice české z r. 1832 — článek Neueste Literatur der Böhmen und Mähren v Grosz-Hoffingrově »Austrii« — čtyři jazyková nařízení z let třicátých — publicistická akce vlastenců za veřejná práva češtiny od konce let třicátých — článek »Zdaž dokonalá známost češtiny Čechu, církvi a státu prospěšná a užitečná jest, čili nic?« v České Věle r. 1839 — článek »Několik slov o jazyku českém v Čechách, v Moravě i ve Slovensku« v Květech r. 1842 — Dr. F. J. Smetany článek »Slovo o vychování mládeže české« v Časopisu pro katolické duchovenstvo r. 1843 — článek prof. Chmely »Prostředek, jakby po gymnasiích českých, moravských a slezských ohledem vyučování v jazyku československém Nejvyšší vůli poněkud zadost učiniti se mohlo« v Časopisu českého musea r. 1843 — deputace mladších českých spisovatelů u hr. Kolovrata za jeho pobytu v Praze r. 1840 — Pamětní spis Jos. Mat. Thuna císaři — naděje vlastenců r. 1844, že chystaným novým studijním plánem bude čeština zavedena jako povinný předmět do dvou neb čtyř gymnasiijních tříd — zklamání — svépomocné pokusy Průmyslové jednoty a Dr. Karla Slavomila Amerlinga — podpora českého hnutí stavovským sněmem — vlastenecké kněžstvo — jazyková otázka byla jediná veřejná otázka, o níž se díky houževnatosti českých buditelů přece mělo psáti 98

Otázka národnostní a jazyková v brožurách českých autorů stavovských. Hr. Lev Thun — Über den gegenwärtigen Stand der böhmischen Literatur und ihre Bedeutung: čeština má se státi úřední řečí, jako ji jest němčina a vláština — Die Stellung der Slowaken in Ungarn — Thunovo mravní stanovisko v národnostní otázce: protože tu národ jest, musí se mu dostati spravedlnosti — Thunův článek o rovnoprávnosti v Allgemeine Zeitung — populárnost hr. Lva Thuna v Čechách — brožura hr. Jos. Math. Thuna Der Slavismus in Böhmen — studie hr. Bedřicha Deyma Über die Entwicklung u. Konsolidirung des österreichischen Kaiserstaates — nejednotnost programu a převládající theoretický ráz brožur autorů stavovských 106

Otázka národnostní a jazyková v brožurách lidových autorů českých. Brožury lidových autorů českých řešily ná-

rodnostní otázku prakticky opírajíce se o půdu zákonů a nařízení — jejich agitační úspěch — brožury do r. 1845 nepronikly ještě plně významu národnostní a jazykové otázky — Seufzer aus Österreich und seinen Provinzen — Österreich. Städte, Länder, Personen, Zustände — brožury Schirndingovy — Schattenrisse aus Österreich — Österreich und das constitutionelle Prinzip — Splitter und Balken aus Österreich — Austriaca — Politische Memorabilien aus Österreichs Neuzeit — Slaven, Russen, Germanen — tato první žádala zavedení češtiny jako vyučovací řeči na středních školách a na universitě — Kampelíkova »Práva naší řeči a národnosti založená na přísných rozkazech našich spravedlivých panovníků« — první vyslovují program české úřední řeči český — Jakuba Malého Worte eines Čechen veranlasst durch die Graf Jos. Math. v. Thun'sche Broschüre »Der Slavismus in Böhmen« — Jos. M. Thun und der Slavismus in Böhmen — Slovo v čas o vlastenectví, češtině a o národu českoslovanském, s ohledem na spolek německý, zvláště celni — Dr. A. Štrobacha spis o zákonním stavě českého jazyka str. 113

O t á z k a n á r o d n o s t n í a j a z y k o v á v b r o ž u r á c h a u t o r ů n ě m e c k ý c h. Österreich und dessen Zukunft — brožury Schuselkovy — Österreich im Jahre 1843 — Österreichs innere Politik mit Beziehung auf die Verfassungsfrage — Ungarn als Quelle der Befürchtungen und Hoffnungen in Österreichs Zukunft — Österreich und Russland — Briefe aus Wien von einem Eingeborenen — Schattenseiten der österreichischen Staatsverwaltung und gesellschaftlichen Zustände — Vier Fragen eines Österreichers — různost německého a českého řešení otázky národnostní a jazykové — význam českého jazykového úsili 123

O t á z k a s l o v a n s k á 127—148

Obsah politické otázky slovanské — otázka slovanská v předběžné době byla stavěna vedle otázky německé, italské a polské — sny o sjednocení Slovanů ve spisovné řeči — Herder, Kollár, Šafařík, Jordán — Slavische Jahrbücher jejich programní článek »Der Panslavismus« pro jednotnou slovanskou spisovnou řeč, ale proti politickému spojení Slovanů — mlhavost té myšlenky — účast Jahrbücher v boji o rovnoprávnost Slováků v Uhrách — jazyková otázka slovanská — brožury jí věnované — brožura hr. Lva Thuna: Die Stellung der Slovaken in Ungarn — hr. Thun rozlišuje ideu slovanské literární a kulturní vzájemnosti od »panslavismu« jako politického programu — rakouští Slované nemají s panslavismem nic společného — diskuse o slovanské otázce — Schattenrisse aus Österreich — Slaven, Russen, Germanen — Politische Memorabilien aus Österreichs Neuzeit — Splitter und Balken aus Österreich — vlna politického romantismu slovanského — brožury Schirndingovy — Jakuba Malého Worte eines Čechen . . . — brožura: Jos.

M. Thun und der Slavismus in Böhmen a brožura Kampelíkova: Obrana českého jazyka proti utrhačům a odpůrcům — nesprávné a naivní předpoklady těchto autorů o velké početní převaze Slovanů v Rakousku — nedostatek přesných statistických dat o národnosti — pravděpodobný skutečný poměr Slovanů a Neslovanů — Havlíček proti té vlně brožury autorů německých — Österreich und dessen Zukunft — brožury Schuselkovy — Österreich im J. 1843 — Sibyllinische Bücher aus Österreich — Vier Fragen eines Österreichers — Österreich und Russland

Otázka ústavní a státoprávní 148—168

Nejasnost v otázce státoprávní při zahájení stavovské a brožurové oposice — příčiny — výhoda autorů stavovských před lidovými 148

Brožury autorů českých. České státoprávní vědomí v nejstarší brožure české Seufzer aus Österreich und seinen Provinzen — Österreichische Zustände im J. 1840. Revue österreichischer Zustände I. a Österreich und seine Staatsmänner — Slaven, Russen, Germanen — Österreich und das constitutionelle Prinzip — Politische Memorabilien aus Österreichs Neuzeit — Schattenrisse aus Österreich — Austriaca — Splitter und Balken aus Österreich — vliv slovanského romantismu na státoprávní ráz brožur — Böhmens Zukunft und Österreichs Politik a Zwei Fragen aus Böhmen — Slovo v čas o vlastenectví, češtině a o národu česko-slovanském, s ohledem na spolek německý. zvláště celní — Deymova studie Über die Entwicklung und Konsolidirung des österreichischen Kaiserstaates — souvislost Deymovy studie se stavovskou oposicí — stavovská oposice česká vedla jen zápas ústavní, nikoli státoprávní v užším smyslu — Deymovy pozdější studie 151

Brožury autorů německých. Vertraute Briefe über Österreich von einem Diplomaten, der ausruht — Österreich und dessen Zukunft — Briefe aus Wien von einem Eigenborenen — Tebeldi, Die Geldangelegenheiten Österreichs. M. Koch, Österreichs innere Politik mit Beziehung auf die Verfassungsfrage — Ungarn als Quelle der Befürchtungen und Hoffnungen 164

Rozdíl v státoprávních a ústavních úvahách brožur českých a německých — brožury českých autorů lidových svědčí, že historicko-státoprávní vědomí v českém měšťanstvu trvalo a že se patheticky projevilo před počátkem stavovské oposice na sněmu — Deymovo ústavní stanovisko — vliv politických bojů uherských na autory brožur 166

Hlavní problémy zahraniční politiky 168—187

Úspěch rakouské politiky na kongresu vídeňském — dobrý poměr k Anglii až do smrti Castlereaghovy — otázky německá, italská a polská — Smrt Castlereaghova — Canning — nový směr anglické politiky — Sblížení Anglie s Ruskem a Francií — Prusko s Rakou-

skem — otázka východní — legitimistické stanovisko císaře Františka k Turecku a proti bouřícím se národům balkánským — povstání srbské bez pomoci rakouské — povstání řecké — bitva u Navarina a Rakousko — červencová revoluce a povstání polské — sblížení rakousko-ruské v Mnichově Hradišti — ruch v Německu a v Itálii — špatné výsledky zahraniční politiky rakouské v předvečer revoluce — nedostatek zájmu o zahraniční otázky v Rakousku — hlavní problémy zahraniční politiky v brožurách — otázka italská — Österreich und Russland — Deymova studie — Sibyllinische Bücher aus Österreich — otázka polská — Schirndingova Revue österreichischer Zustände II. — Schuselkovy brožury Die orientalische d. i. russische Frage a Deutschland, Polen und Russland — hr. Deym — Österreich und Russland — otázka německá — Österreich und Russland — Schirndingova Revue österreichischer Zustände — Vier Fragen eines Österreichers — Österreich und dessen Zukunft — brožury velkoněmecké: Österreich im Jahre 1843, brožury Schuselkovy a Rubeova Teutschland und die Donaumündungen — otázka orientální — Österreichs soziale und politische Zustände — Audrian, Schirnding a autor brožury Österreich. Städte, Länder, Personen und Zustände — Österreich im Jahre 1843 — Schuselkova Die orientalische d. i. russische Frage — Vier Fragen eines Österreichers — Sibyllinische Bücher aus Österreich.

Brožury vládní

187—201

Brožurový boj strhl i Metternicha — chabost většiny vládních brožur — Metternich nenalezl Gentze — Johann Chrysostomos Sporschill — baron Hügel — Julian Chownitz — Dr. Anton Grosz-Hoffinger — bezcennost brožur Hoffingrových — Sporschillova brožura: Der Fortschritt und das conservative Prinzip in Österreich jako polemika proti Andrianovi — brožura: Metternich — vyklad Metternichova stanoviska k otázce národnostní — nenápadná germanisace — výklad ideje Metternichova systému — cena brožury — Chowantzova brožura Österreich und seine Gegner — Hügelova brožura Über Denk-, Rede-, Schrift- und Pressfreiheit — Sporschillovy brožury Österreich und die Brochureschmiede gegen dieses Kaiserthum a Kritische Beleuchtung der Reformvorschläge der schriftstellerischen Gegner der österreichischen Regierung — autor jest proti germanisaci a dovolává se ustanovení Obnovného zřízení zemského z r. 1627 o rovnoprávnosti obou jazyků — jediným pojítkem říše jest prý panovnický dům — brožury vládní jako celek působí dojem úpadku

Závěr

201—208

Oposice brožurami byla starší než oposice na stavovských sněmech — byla též účinnější ve smyslu agitacním — oposici stavovské v Čechách vadil nedostatek národního cítění — oba způsoby oposice se vzájemně doplňovaly — program oposice stavovské byl užší, ob-

mezoval se hlavně na otázku ústavní — program opo-
sice brožurami byl širší, ale obsahoval také vážné roz-
pory.

Brožury autorů německých soustředily největší po-
zornost k všeobecnému politickému programu před-
březnovému — mezi nimi brožura Andrianova Öster-
reich und dessen Zukunft měla význam jedinečný, ne-
boť podala klasickou formou větší část programu opo-
sice — poandrianovské brožury autorů německých tvo-
ří dvě skupiny dle způsobu řešení otázky vládní moci:
větší část byla pro účast lidu na vládě, menší část by-
la pro zachování absolutismu, ale ve smyslu josefin-
ském — zastanci rozdělení vládní moci mezi panovní-
ka a zástupce lidu se zase dělili: větší část byla při
Andrianově návrhu; menšina žádala moderní represen-
tativní ústavu bez ohledu na dochované historické ú-
stavy — v otázkách: národnostní a jazykové i slovan-
ské byly brožury autorů německých mělčí nežli brožu-
ry autorů českých — v otázce zahraniční politiky bro-
žury německých autorů obíraly se hlavně politikou
orientální a německou — orientální politiku Metterni-
chovu odsuzovaly všechny, německou schvalovala je-
diná — baron Andrian a hr. Schirnding psali ve smyslu
maloněmeckém, tři jiní autoři ve smyslu velkoněmec-
kém; důstojník Ruge přinesl program celní a vojenské
jednoty celého císařství rakonského s Německem.

Brožury autorů českých byly mělké, pokud šlo o vše-
obecný politický program předbřeznový a o zahraniční
politiku — nejvýznamnější myšlenky přinesly v otázce
národnostní a jazykové — řešily ji dvojím způsobem:
autoři stavovští spíše theoreticky, autoři lidové více
prakticky politicky — šlo jim především o rovnopráv-
nost ve školách, jen tři autoři odvážili se žádati i rov-
noprávnost v úřadech — hr. Lev Thun odůvodnil tento
požadavek nejopatrněji — v otázce ústavní na počátku
oposice byla nejasnost — stavovská oposice vedla jen
ústavní boj — snad by se z něho byl vyvinul i vlastní
zápas státoprávní — autoři starších brožur měli histo-
ricko-státoprávní vědomí — u autorů mladších brožur
bylo zkaleno vlnou austroslavistického romantismu —
poslední chvíle Metternichova systému.